

Innovation i välfärden

Sveriges officiella
statistik

2022

Innovation i välfärden

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för ekonomisk
statistik och analys
Solna strandväg 86
171 54 Solna
010-479 40 00

Förfrågningar Nils Adriansson, 010-479 42 78
nils.adriansson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, Innovation i välfärden

[URN:NBN:SE-2022-UF88BR2202_pdf](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:SE-2022-UF88BR2202_pdf)

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Innovation i välfärden

Företag och offentliga arbetsställen var mer innovativa inom vård och omsorg än inom utbildning, och offentliga utförare inom vård och omsorg var både mer innovationsaktiva och introducerade innovationer i större utsträckning än privata under åren 2019 till 2020.

Undersökningen ”Innovation i företagssektorn” har genomförts av SCB sedan mitten av 1990-talet. Under 2021 gjorde SCB på uppdrag av Sveriges innovationsmyndighet Vinnova en motsvarande undersökning riktad till arbetsställen i den offentliga sektorn, ”Innovation i offentlig sektor”. Företagsundersökningen bygger på Oslomanualens fjärde utgåva som även är den första där innovation inom andra samhällssektorer tas upp. Företagsundersökningen är förlaga till ”Innovation i offentlig sektor”, men anpassningar till den offentliga verksamheten har gjorts där hänsyn även tagits till tidigare undersökningar av innovation i den offentliga sektorn¹.

Oslomanualen tillhandahåller riktlinjer för insamling och tolkning av data om innovation. Manualen ges ut gemensamt av OECD och EU-kommissionens statistikorgan Eurostat och den gällande, fjärde utgåvan, utkom 2018.

Den här rapporten i kortformat belyser de mest centrala delarna i båda undersökningarna där det är möjligt att göra jämförelser mellan privata och offentliga utförare inom välfärdsområdena utbildning samt vård och omsorg. Uppdelningen mellan välfärdsområden görs genom svensk näringsgrensindelning (SNI) som delar in företag och arbetsställen efter deras ekonomiska aktiviteter.

Innovation och innovationsaktivitet

I Oslomanualen finns två centrala koncept; innovativa och innovationsaktiva företag. Att vara ett innovativt företag innebär att företaget introducerat en produkt- eller processinnovation, antingen på företagets marknad eller i den egna verksamheten. Innovationsaktiva företag kan också vara innovativa men behöver inte ha introducerat en innovation. Företag kan ha haft pågående, avbrutna, uppskjutna eller avslutade innovationsaktiviteter som ännu inte lett till en innovation. Också egen och utlagd forskning och utveckling (FoU) räknas som innovationsaktiviteter.

I den offentliga sektorn gäller detsamma; en arbetsplats är innovativ om den introducerat en produkt- eller processinnovation för slutanvändaren på marknaden² eller i den egna verksamheten. Frågorna

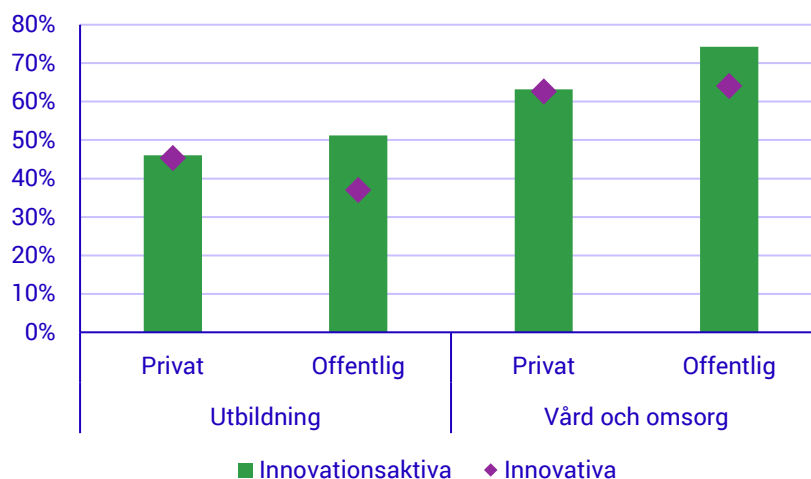
---

¹ Innovationsbarometern, Sveriges Kommuner och Regioner, 2019, <https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/innovationsbarometern.65024.html>

² Marknaden för ett arbetsställe i den offentliga sektorn beskrivs i undersökningen som arbetsställets verksamhetsområde, till exempel utbildning eller vård.

som ställts till offentliga arbetsställen om innovationsaktiviteter skiljer sig dock från företagsundersökningen. De har fått svara på vilka av ett antal föreslagna innovationsaktiviteter som genomförts på arbetsplatsen under referensperioden³.

Figur 1. Innovativa och innovationsaktiva efter bransch och sektor

Skillnaden mellan andelen innovativa och innovationsaktiva skiljer sig knappt mellan utbildning samt vård och omsorg i företagssektorn medan skillnaderna är drygt 10 procentenheter i respektive bransch för den offentliga sektorn. När det gäller innovationsaktiviteterna kan en delförklaring vara skillnaden i hur frågorna ställts, men i båda enkäterna finns det gott om exempel på vilka aktiviteter som kan räknas till innovationsaktiviteter.

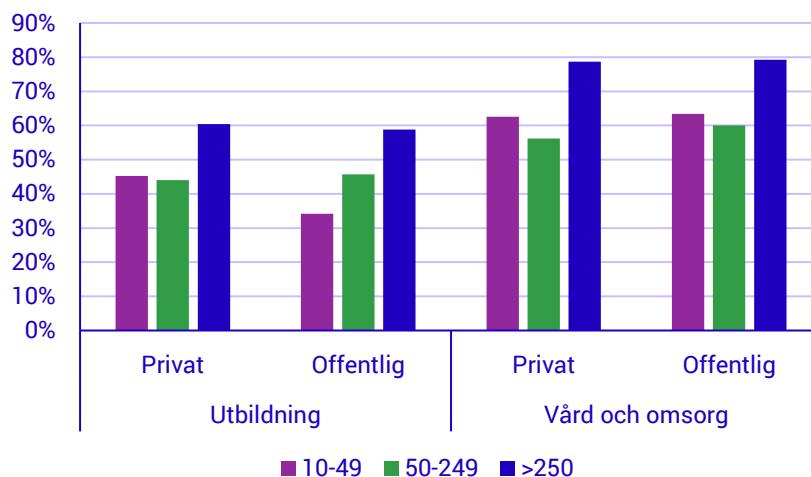
Andelen innovationsaktiva är högre i båda branscherna i den offentliga sektorn. Även andelen innovativa är högre inom vård och omsorg, om än med liten marginal. Resultaten kan tyda på att man i offentlig sektor genomför många aktiviteter som kan leda till innovationer, men att de gör så i lägre utsträckning än i den privata sektorn. För vissa innovationsaktiviteter, till exempel FoU, kan tiden mellan att aktiviteten utförs och att en produkt eller process är färdig att tas i bruk vara lång, vilket leder till en skillnad mellan innovationsaktiviteter och innovationer.

³ Innovationsaktiviteterna ett arbetsställe ska ha genomfört för att räknas som innovationsaktivt är minst en av följande: utvecklat idéer och initiativ med användare eller omvärld, tagit fram underlag om behov och möjligheter för nya lösningar, stärkt ledarskap och medarbetarnas kompetens för innovation, investerat i infrastruktur för innovationssyften, designat eller tagit fram prototyper av innovativa produkter eller processer, efterfrågat innovation genom upphandling, bedrivit FoU eller utfört aktiviteter som rör immateriella tillgångar (patent, licenser mm.).

Innovationsförmåga ökar med storleken

Det finns ett positivt samband mellan storleken på ett företag och sannolikheten att ha introducerat en innovation. Detta gäller också innovation i den offentliga sektorn. De största enheterna är de mest innovativa över lag men inom vård och omsorg är små enheter med färre än 50 anställda mer innovativa än medelstora enheter.

Figur 2. Andelen innovativa enheter efter storleksklass efter bransch och sektor

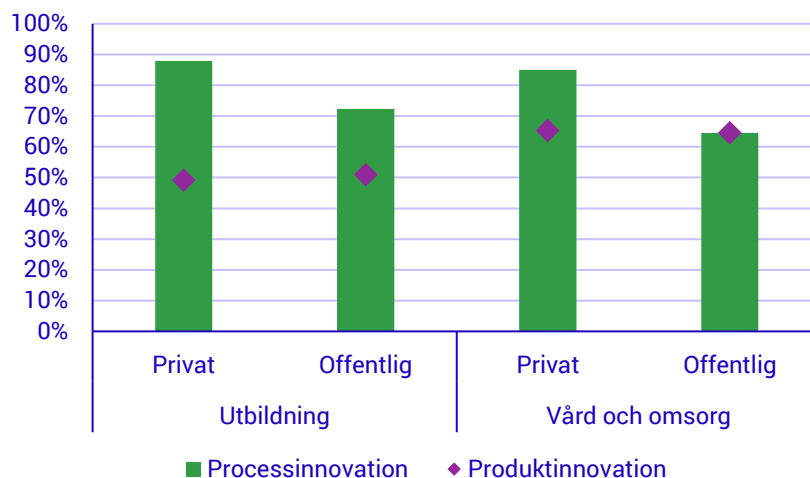

Produkt- och processinnovationer

I hela näringslivet förekommer processinnovationer mer än produktinnovationer⁴. I den offentliga sektorn gäller detta för utbildning. Däremot är produkt- och processinnovationer lika vanliga inom vård och omsorg.

⁴ SCB, Innovation i företagssektorn 2018-2020

Figur 3. Produkt- och processinnovation som andel av innovativa efter bransch och sektor

Produktinnovation är en ny eller förbättrad vara (fysisk eller digital) eller tjänst som väsentligt skiljer sig från enhetens tidigare varor eller tjänster och som tillgängliggjorts på en marknad. Även inköp av nya eller väsentligt förbättrade varor och tjänster som introducerats ingår.

Processinnovation är en ny eller väsentligt förbättrad process för en eller flera funktioner inom enhetens verksamhet. Den ska väsentligt skilja sig från enhetens tidigare processer samt vara implementerad i verksamheten.

Olika processinnovationer

Processinnovationer förekommer i högre utsträckning i företagssektorn än i den offentliga sektorn. I företagsundersökningen efterfrågas vilka processer innovationen eller innovationerna avser i en flervalfråga. Av de företag som haft en innovation i utbildningsbranschen är det processer inom information och kommunikation (64 procent) följt av beslutsfattande (42 procent) som är de mest förekommande. I vård och omsorg är motsvarande information och kommunikation (54 procent) samt produktionsmetoder (40 procent). Bland de innovativa företagen hade 23 procent introducerat marknadsföringsinnovationer inom utbildning och 29 procent inom vård och omsorg.

Figur 4. Typ av processinnovation som andel av innovativa företag efter bransch

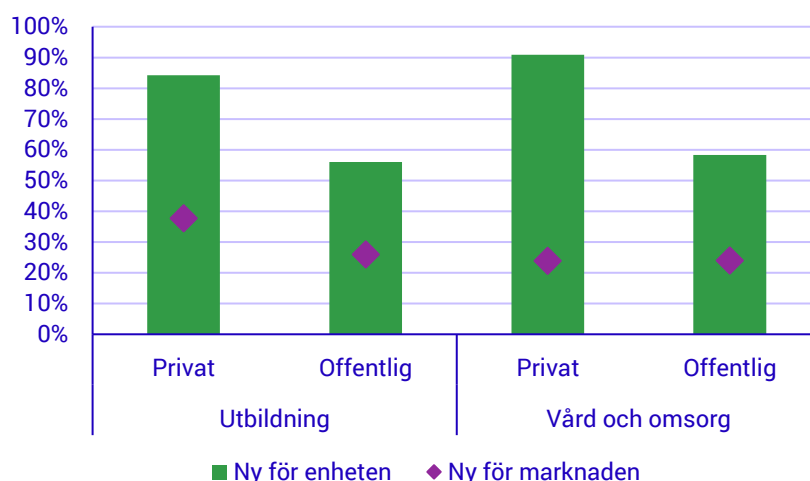
Produktinnovationer nya för marknaden och enheten

Både produkt- och processinnovationer är antingen nya endast för enheten eller nya både för enheten och för marknaden. Arbetsställen i den offentliga sektorn agerar inte på en marknad såsom företag gör och

därför har frågorna till dessa formulerats utifrån verksamhetsområden. Här avser verksamhetsområden utbildnings- eller vård och omsorgsområdet men herefter används begreppet ”marknad” för båda sektorerna.

Av de som introducerat produktinnovationer var innovationerna i störst utsträckning nya för enheten och i företagssektorn var andelarna högre än i den offentliga sektorn. Den stora skillnaden mellan sektorerna har delvis att göra med frågans svarsalternativ där arbetsställen i den offentliga sektorn kunde välja ”vet ej”, vilket inte var möjligt i företagsundersökningen. Nyhetskriteriet är en del av definitionen av innovation men det kan vara svårt att avgöra vilket av alternativen som bäst beskriver innovationerna, vilket syns här. Andelarna för produktinnovationer nya för marknaden var lika mellan sektorerna inom vård och omsorg men företag inom utbildning hade en markant högre andel än offentliga arbetsställen, 38 procent jämfört med 26 procent.

Figur 5. Andelen produktinnovationer nya för enheten samt marknaden av produktinnovativa enheter efter bransch och sektor

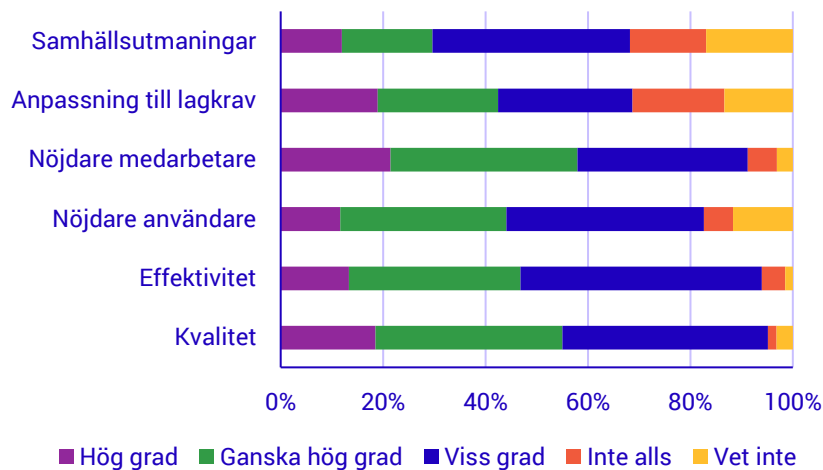

Innovationers nytta

För att en ny produkt eller process ska vara en innovation krävs att den har tillgängliggjorts på den relevanta marknaden eller implementerats i verksamheten. Den ska ha kommit till nytta. I företagssektorn används andelen av den totala omsättningen som härstammar från innovativa produkter som en indikator på hur ekonomiskt värdefulla innovationerna var, vilket beskrivs i nästa avsnitt. Detsamma går inte att göra i den offentliga sektorn eftersom ekonomiskt signifikanta priser inte betalas för offentliga varor och tjänster. Istället har arbetsställena fått indikera i vilken grad innovationerna har bidragit med nytta, vilket beskrivs nedan.

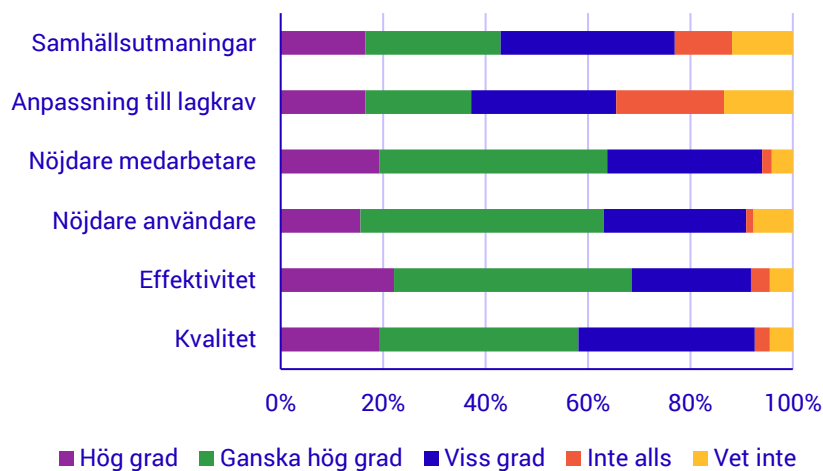
Inom utbildning har innovationerna bidragit med störst nytta inom kategorierna ”nöjdare medarbetare” och ”kvalitet” där flest svarat hög eller ganska hög grad.

Figur 6. Innovationers grad av nytta, utbildning, offentliga sektorn

Inom vård och omsorg har nyttan av innovationerna generellt varit större och det är framförallt ”effektivitet” och ”nöjdare medarbetare” där störst nytta rapporterats, även om det är jämnt mellan kategorierna.

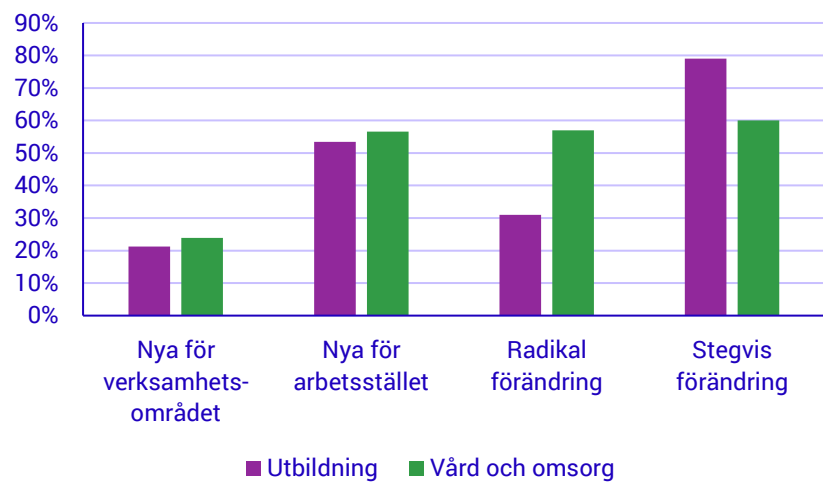
Figur 7. Innovationers grad av nytta, vård och omsorg, offentliga sektorn

Utöver att de offentliga arbetsställena fick frågan om innovationerna (både produkt- och processinnovationer) var nya för verksamhetsområdet eller arbetsstället fick de även ange hur stor förändring innovationerna lett till; en radikal eller stegvis förändring. De flesta svarade att innovationerna var nya för arbetsstället och därmed inspirerats av eller kopierats från andra enheter inom samma verksamhetsområde. Innovationer som lett till radikala förändringar med stor inverkan på verksamheten var mer förekommande inom vård och omsorg än utbildning där mindre, stegvisa (om än väsentliga) förändringar introducerades i större utsträckning.

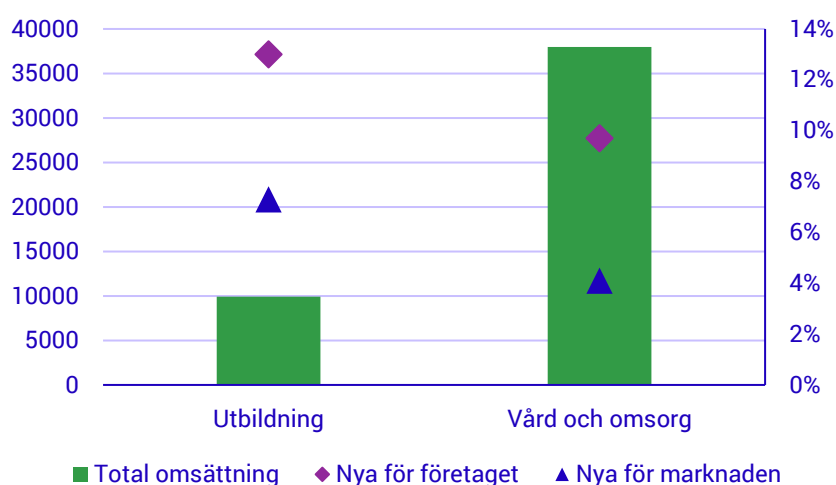
Figur 8. Innovationer nya för arbetsstället och verksamhetsområdet samt förändring innovationen inneburit efter bransch.

Produktinnovationers värde

Andelen av den totala omsättningen som härstammar från innovativa produkter indikerar produktinnovationers ekonomiska värde i företagen. Den totala omsättningen inom vård och omsorg är nästan fyra gånger större än inom utbildning men andelen av omsättningen från innovativa produkter (och tjänster) var högre inom utbildning. Däremot var skillnaden mellan andelarna nya för företaget och nya för marknaden lika mellan branscherna.

Figur 9. Total omsättning (miljoner kronor) och andel av omsättning från produktinnovationer nya för marknaden och nya för företaget, efter bransch, företagssektorn

Undersökningarnas kvalitet och jämförbarhet

Innovationsundersökningen "Innovation i företagssektorn" har genomförts av SCB sedan mitten av 1990-talet och är en EU-gemensam undersökning. Den nationella enkäten utformas efter en europeisk förlaga som utarbetas inom EU-kommissionens statistikorgan Eurostat. Undersökningen är en del av Sveriges officiella statistik och håller hög kvalitet. Läs mer om undersökningens kvalitet och framställning under "Dokumentation" på www.scb.se/UF0315.

Undersökningen "Innovation i offentliga sektorn" genomfördes av SCB under 2021 på uppdrag av Sveriges innovationsmyndighet Vinnova och avsåg referensperioden 2019–2020. Den tvååriga referensperioden skiljer sig från företagsundersökningens treåriga där referensperioden var 2018–2020. Andelen svarande i bransch 85–86 var hög i företagsundersökningen, 528 av 598 (88 procent) medan den var låg i undersökningen i den offentliga sektorn, 533 av 1 912 (28 procent). Den övergripande precisionen för skattningarna i båda undersökningarna är god, under +/- 5 procentenheter. Alla jämförelser bör dock göras med försiktighet.

För att läsa mer om undersökningen "Innovation i offentlig sektor" och resultaten, besök Vinnovas temasida "[En temperaturmätning på](#)

[innovation i offentlig sektor](#)". För att läsa mer om undersökningens kvalitet och bortfallets påverkan på skattningarna, se SCB:s bortfallsanalys.

